

АНОТАЦІЯ

Зборівський Ю.-А.Я. Цивільно-правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людини. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2023.

Актуальність дослідження зумовлена новелізацією законодавства в сфері трансплантації та необхідністю з'ясування особливостей реалізації особистих немайнових прав на донорство, охорону здоров'я та медичну допомогу в контексті надання медичних послуг з трансплантації. Важливе значення має також встановлення правового режиму анатомічних матеріалів як об'єктів немайнових відносин.

Результатом дослідження є розробка рекомендацій на основі аналізу судової практики до чинного законодавства про трансплантаційну діяльність.

Розділ I «Загальнотеоретична характеристика немайнових правовідносин з трансплантації анатомічних матеріалів» складається з двох підрозділів і присвячений аналізу джерельної бази регулювання трансплантаційної діяльності, з'ясуванню правової природи немайнових відносин, що виникають з приводу здійснення особистих немайнових прав на охорону здоров'я, медичну допомогу, донорство з використанням анатомічних матеріалів. Визначено структуру та особливості немайнового правовідношення з трансплантації донорських органів.

Особливістю особистих немайнових прав є те, що вони тісно пов'язані із особою. Фізична особа здійснює особисті немайнові права самостійно. Серед особистих немайнових прав, спрямованих на забезпечення природного існування людини, важливе місце займають право на донорство, охорону здоров'я, медичну допомогу та пов'язана з ними інформація про стан здоров'я фізичної особи.

Здійснення трансплантаційних заходів з метою реалізації особистого немайнового права на донорство, охорону здоров'я, медичну допомогу, а часом і на життя, неможливе без донорських органів. Матеріалізовані анатомічні матеріали, відділені від тіла людини, є структурним елементом немайнового правовідношення з трансплантації. Право на трансплантацію існує в двох площинах: як особисте немайнове право фізичної особи і як елемент немайнового правовідношення.

Право на донорство та медичну допомогу шляхом трансплантації анатомічних матеріалів здійснюється в рамках регулятивного цивільного правовідношення з участю медичного закладу, інших суб'єктів, пов'язаних з трансплантаційною діяльністю, донора та реципієнта. Анатомічні матеріали є об'єктами немайнового правовідношення з трансплантації.

Залежно від мети, яку переслідують учасники немайнового правовідношення з трансплантації, будуть конкретизуватися їх права та обов'язки, що становлять зміст коментованих відносин. Ці права та обов'язки полягають в дотриманні визначених законодавством стандартів та процедур в сфері трансплантації, а також умов договорів про надання медичної допомоги способом трансплантації.

Розділ II «Анатомічні матеріали як об'єкт немайнового правовідношення з трансплантації» містить три підрозділи, у яких здійснено аналіз правового режиму анатомічних матеріалів як об'єктів цивільних прав, особливостей їхньої оборотоздатності, а також правових форм надання медичної допомоги у сфері трансплантації.

Анатомічний матеріал не може мати правового режиму об'єкта цивільних прав, будучи елементом тілесної субстанції людини. На цьому етапі йдеться про особисте немайнове право фізичної особи на донорство або на трансплантацію їй анатомічного матеріалу з метою забезпечення права на медичну допомогу. У разі вилучення анатомічного матеріалу з тіла людини, він стає об'єктом немайнового цивільного обороту. Його особливість полягає в тому, що матеріалізована людська субстанція у вигляді органу (його частини) або іншого анатомічного матеріалу не має майнової вартості в грошовому виразі.

Правовідношення з трансплантації є правовою формою реалізації особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини. Анатомічний матеріал, відділений від тілесної субстанції донора, до пересадки реципієнту є самостійним немайновим об'єктом, який має уречевлену форму. Не дивлячись на матеріалізовану форму відділених від тіла людини анатомічних матеріалів, їх не можна ототожнювати з речами. Анатомічні матеріали використовуються не з метою задоволення матеріальних потреб фізичної особи, а для здійснення особистих немайнових прав на донорство та медичну допомогу. Анатомічний матеріал є матеріалізованим об'єктом немайнового правовідношення. Однак незважаючи на «уречевлений» характер анатомічного матеріалу, не можна його розглядати як матеріальне благо.

Правовою формою опосередкування обороту анатомічних матеріалів є медична послуга з трансплантації, яка надається уповноваженим (ліцензованим) медичним закладом. Право на медичну послугу є складовим елементом змісту особистого немайнового права на медичну допомогу. В контексті цивільної оборотоздатності анатомічних матеріалів медична послуга – це певне благо, що споживається в процесі її надання. Метою медичної послуги з трансплантації анатомічних матеріалів є реалізація особистих немайнових прав на охорону здоров'я, медичну допомогу та донорство.

Розділ III «Правовий статус учасників правовідносин з трансплантації анатомічних матеріалів» складається з трьох підрозділів, які присвячені аналізу правового статусу донорів, реципієнтів, медичних закладів та інших учасників правовідносин з трансплантації анатомічних матеріалів.

Правовий статус донора в Цивільному кодексі України та Законі України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» визначається з врахуванням певного обсягу дієздатності необхідного для самостійного здійснення особистого немайнового права на донорство. Водночас правове значення має цільове використання донорського органу та його виду. При цьому законодавець виокремлює особливості правового регулювання двох видів донорства: пересадки анатомічних матеріалів від живого донора та донора-трупа.

У відносинах трансплантації донор не має зобов'язань перед реципієнтом, оскільки його згода на трансплантацію виражається у формі одностороннього правочину, вчиненого ним особисто та/або представником. Згоду на посмертне використання для трансплантації анатомічних матеріалів слід розглядати як вольову дію у формі правочину, яка є способом реалізації особистого немайнового права донора, висловлену за його життя. Згоду на використання анатомічних матеріалів померлої фізичної особи надають його близькі родичі (подружжя, діти, батьки, рідні брати та сестри). З кола суб'єктів, які уповноважені надати таку згоду необхідно виключити особу, що зобов'язана поховати померлого, але не належить до близьких родичів, перелічених в законодавстві.

Учасником цивільного правовідношення з трансплантації анатомічних матеріалів є реципієнт. Статус пацієнта (реципієнта) фізична особа набуває в результаті здійснення особистого немайнового права на охорону здоров'я та медичну допомогу. Юридичним фактом для набуття прав та обов'язків реципієнта є висловлена в письмовій формі згода самої особи або у випадках, передбачених законодавством, і представників. У випадках, коли пацієнт перебуває у невідкладному стані, що становить пряму та невідворотну загрозу його життю, медична допомога із застосуванням трансплантації надається без згоди реципієнта або його законних представників. Можливість медичного втручання без згоди реципієнта зумовлена розумінням права на медичну допомогу як особистого немайнового права людини.

Реципієнт має право на таємницю інформації про стан свого здоров'я. Зазначене право є похідним від права на медичну допомогу і міститься в ЦК України серед особистих немайнових прав, які забезпечують природне існування фізичної особи.

Відносини з трансплантації не можуть здійснюватися без участі суб'єктів, які безпосередньо або опосередковано забезпечують трансплантацію анатомічних матеріалів донора реципієнту. Трансплантаційна діяльність загалом не має на меті отримання прибутку суб'єктами, які здійснюють такі заходи, хоча

не виключається оплатність медичної послуги з трансплантації відповідно до умов договору.

Договір про надання трансплантаційної послуги має ознаки договору приєднання і є підставою виникнення прав та обов'язків сторін. На формування змісту договірної правовідносини важливе значення мають положення чинного законодавства та стандарти (протоколи) надання медичної допомоги способом трансплантації.

Правовий статус медичного закладу та інших суб'єктів, пов'язаних з трансплантаційною діяльністю, зумовлює їх цивільну відповідальність за неналежне виконання своїх обов'язків. До зазначених суб'єктів може застосовуватися як договірна, так і деліктна цивільно-правова відповідальність. Заходи цивільно-правової відповідальності – це вимоги про відшкодування збитків, а також компенсація майнової і моральної шкоди. При цьому повинні враховуватися: характер правопорушення, глибина і тривалість фізичних та психічних страждань потерпілої особи, суть та вид особистого немайнового блага.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному дослідженні після прийняття в 2018 році Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» проблемних питань регулювання правових відносин з трансплантації, з'ясування правового статусу суб'єктів цих відносин, правового режиму анатомічних матеріалів, цивільно-правових форм надання медичної допомоги з трансплантації. Зокрема:

Вперше: розглянуто право на трансплантацію анатомічних матеріалів як самостійне особисте немайнове право фізичної особи. З'ясовано, що реалізація права на медичну допомогу шляхом трансплантації знаходиться у взаємозв'язку із здійсненням права на донорство. ЦК України не містить визначення об'єкта особистого немайнового права. Аналіз законодавства приводить до висновку, що об'єктом особистих немайнових прав є нематеріальні блага. Трансплантаційні заходи не можуть бути здійснені без анатомічних матеріалів (донорських органів). Потреба в трансплантації зумовлена здійсненням особистих немайнових прав на охорону здоров'я та медичну допомогу. При цьому видається

необґрунтованим підхід, що фізична особа, якій трансплантується анатомічний матеріал не повинна знати про особу донора. Тому пропонується виключити абзац другий з ч. 3 ст. 290 ЦК України.

Обґрунтована позиція про оборотоздатність анатомічного матеріалу, який на основі поінформованої згоди донора трансплантується реципієнту і є формою здійснення немайнового права на донорство, а для реципієнта – немайнового права на медичну допомогу. В рамках немайнового правовідношення з трансплантації здійснюється реалізація особистих немайнових прав фізичної особи на донорство та медичну допомогу.

Сформована позиція стосовно правового режиму анатомічних матеріалів як оборотоздатного об'єкта немайнового правовідношення з трансплантації, в рамках якого реалізується особисте немайнове право на донорство та медичну допомогу. Обґрунтований висновок, що ознаку невідчужуваності особистого немайнового права на донорство слід розуміти як належну виключно фізичній особі правомочність приймати рішення щодо згоди на вилучення з метою трансплантації анатомічних матеріалів. Встановлено, що особливість відносин в сфері трансплантації полягає в тому, що особистому немайновому праву реципієнта не кореспондується цивільний обов'язок донора. Реалізація свого особистого немайнового права кожним з них здійснюється на основі одностороннього правочину за наявності поінформованої згоди на трансплантацію. Між донором та реципієнтом не виникає зобов'язальних відносин. Для об'єкта немайнового правовідношення з трансплантації анатомічних матеріалів властиві такі ознаки: 1) здатність задовільнити потреби реципієнта у відновленні здоров'я; 2) можливість відділення (відокремлення) від тілесної субстанції донора; 3) придатність для трансплантації; 4) об'єктивно матеріалізована форма. Визначено правовий статус учасників правовідносин з трансплантації. Запропоновано з кола представників, уповноважених надавати згоду на трансплантацію анатомічних матеріалів від донора-трупа, виключити осіб, які зобов'язані поховати померлого, але не належать до близьких родичів, перелічених в законодавстві.

Удосконалено: дефініцію поінформованої згоди на донорство та трансплантацію анатомічних матеріалів, яка виражена в письмовій формі і є дією (правочином); розуміння структури немайнового правовідношення з трансплантації, яка складається з учасників (донор, пацієнт, медичний заклад та інших суб'єктів, у випадках, встановлених законом), об'єкта – анатомічних матеріалів, змісту – прав та обов'язків суб'єктів немайнового правовідношення з трансплантації; правові форми опосередкування пересадки анатомічних матеріалів від донора реципієнту; положення, що визначають правовий статус медичних закладів та інших суб'єктів, пов'язаних з трансплантаційною діяльністю; процедура надання згоди на посмертне використання анатомічних матеріалів донора-група; положення, що визначають особливості правового режиму нематеріальних благ як об'єктів цивільних правовідносин.

Набули подальшого розвитку: концепція розуміння немайнових благ як об'єктів особистих немайнових прав; засада оборотоздатності анатомічних матеріалів як об'єктів немайнового правовідношення з трансплантації; ознаки немайнового правовідношення з трансплантації анатомічних матеріалів: а) належність права всім фізичним особам, яким потрібна медична допомога способом трансплантації; б) неможливість грошової оцінки анатомічних матеріалів; в) матеріалізована форма донорських органів; г) презумпція згоди донора та реципієнта на трансплантацію; г) положення щодо обсягу дієздатності донора та реципієнта на здійснення особистих немайнових прав; д) приписи, що регулюють інститут представництва у відносинах трансплантації анатомічних матеріалів; е) положення, що анатомічні матеріали не мають грошової оцінки і не можуть бути предметом договорів (правочинів), які опосередковують комерційний цивільний оборот; є) правовий механізм договірної та деліктної цивільно-правової відповідальності медичних закладів та інших суб'єктів, пов'язаних з трансплантаційною діяльністю.

Обґрунтовані за результатами дослідження теоретичні висновки дозволили сформулювати конкретні пропозиції щодо удосконалення правового регулювання трансплантаційних відносин. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у науковій та дослідній діяльності у сфері

аналізу особистих немайнових прав на донорство, медичну допомогу, шляхом надання трансплантаційних послуг. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані при підготовці навчально-методичних посібників, підручників, для проведення занять з курсу «Цивільне право України» та «Медичне право України», спецкурсу «Правове регулювання медичних послуг».

Аналіз емпіричного матеріалу сприятиме упорядкуванню правозастосувальної практики.

Ключові слова: особисті немайнові відносини, анатомічні матеріали, трансплантація, цивільна правосуб'єктність фізичної особи, правовий статус донора, правовий статус реципієнта, суб'єкт трансплантаційної діяльності, немайнове правовідношення з трансплантації, правові форми трансплантації, медична послуга, посмертне донорство.

SUMMARY

Zborivskiy Y.-A.Y. Civil law regulation of transplantation of human anatomical materials. – Qualifying scientific work published as a manuscript.

A dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 Law (field of knowledge – 08 Law). – Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2023.

The relevance of the study is due to the novelization of legislation in the field of transplantation and the need to clarify the specifics of the exercise of personal non-property rights to donation, health care and medical assistance in the context of providing medical transplantation services. It is also important to establish the legal regime of anatomical materials as objects of non-property relations.

The result of the study is the development of recommendations based on the analysis of judicial practice to the current legislation on transplantation activity.

Section I «General Theoretical Characteristics of Non-Property Legal Relationships on Transplantation of Anatomical Materials» consists of two subsections and is devoted to the analysis of the source base for regulation of transplantation activities, and to clarifying the legal nature of non-property relations arising from the exercise of personal non-property rights to health care, medical care, and donation using anatomical materials. The author defines the structure and peculiarities of non-property legal relations in relation to donor organ transplantation.

The peculiarity of personal non-property rights is that they are closely related to the individual. An individual exercises personal non-property rights independently. Among the personal non-property rights aimed at ensuring the natural existence of a person, an important place is occupied by the right to donation, health care, medical care and related information about the health status of an individual.

The implementation of transplantation measures to realize the personal non-property right to donation, health care, medical assistance, and sometimes even life, is impossible without donor organs. Materialized anatomical materials separated from the human body are a structural element of the non-property legal relationship of

transplantation. The right to transplantation exists in two planes: as a personal non-property right of an individual and as an element of a non-property legal relationship.

The right to donation and medical care through transplantation of anatomical materials is exercised within the framework of a regulatory civil legal relationship involving a medical institution, other entities related to transplantation activities, a donor and a recipient. Anatomical materials are the objects of non-property legal relations on transplantation.

Depending on the purpose pursued by the parties to the non-property transplantation legal relationship, their rights and obligations that constitute the content of the commented relations will be specified. These rights and obligations are to comply with the standards and procedures in the field of transplantation, as well as the terms of contracts for the provision of medical care by transplantation, as defined by law.

Section II «*Anatomical Materials as an Object of Non-Property Legal Relationship in Transplantation*» contains three subsections which analyze the legal regime of anatomical materials as objects of civil rights, the peculiarities of their turnover, and the legal forms of medical care in the field of transplantation.

Anatomical material cannot have the legal regime of an object of civil rights, being an element of human bodily substance. At this stage, we are talking about the personal non-property right of an individual to donate or transplant anatomical material in order to ensure the right to medical care. In the case of removal of anatomical material from the human body, it becomes an object of non-property civil turnover. Its peculiarity lies in the fact that materialized human substance in the form of an organ (its part) or other anatomical material has no monetary value.

Legal relations on transplantation are a legal form of realization of personal non-property rights that ensure the natural existence of a person. Anatomical material separated from the donor's bodily substance prior to transplantation to the recipient is an independent non-property object that has a materialized form. Despite the materialized form of anatomical materials separated from the human body, they cannot be identified with things. Anatomical materials are used not to satisfy the material needs of an individual, but to exercise personal non-property rights to donation and

medical care. Anatomical material is a materialized object of non-property legal relations. However, despite the "embodied" nature of anatomical material, it cannot be considered as a material good.

The legal form of mediation of the turnover of anatomical materials is a medical transplant service provided by an authorized (licensed) medical institution. The right to medical services is an integral element of the content of the personal non-property right to medical care. In the context of the civil turnover of anatomical materials, a medical service is a certain good consumed in the process of its provision. The purpose of the medical service of transplantation of anatomical materials is to realize personal non-property rights to health care, medical assistance and donation.

Section III «Legal Status of Participants in Legal Relationships on Transplantation of Anatomical Materials» consists of three subsections that analyze the legal status of donors, recipients, medical institutions and other participants in legal relations on transplantation of anatomical materials.

The legal status of a donor in the Civil Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On the Application of Transplantation of Anatomical Materials to Humans" is determined taking into account a certain amount of legal capacity necessary for the independent exercise of the personal non-property right to donate. At the same time, the intended use of the donor organ and its type is of legal importance. At the same time, the legislator distinguishes the peculiarities of legal regulation of two types of donation: transplantation of anatomical materials from a living donor and a cadaveric donor.

In the transplantation relations, the donor has no obligations to the recipient, as his or her consent to transplantation is expressed in the form of a unilateral transaction made by him or her personally and/or by a representative. Consent to the posthumous use of anatomical materials for transplantation should be considered as a volitional act in the form of a transaction, which is a way to exercise the donor's personal non-property right expressed during his or her lifetime. Consent to the use of anatomical materials of a deceased individual is granted by his/her close relatives (spouse, children, parents, siblings). A person who is obliged to bury the deceased, but does not

belong to the close relatives listed in the legislation, should be excluded from the circle of entities authorized to give such consent.

A recipient is a party to a civil legal relationship for the transplantation of anatomical materials. An individual acquires the status of a patient (recipient) as a result of the exercise of a personal non-property right to healthcare and medical care. The legal fact for acquiring the rights and obligations of the recipient is the consent of the person or, in cases provided for by law, the representatives. In cases where the patient is in an emergency condition that poses a direct and imminent threat to his or her life, medical care with the use of transplantation is provided without the consent of the recipient or his or her legal representatives. The possibility of medical intervention without the recipient's consent is based on the understanding of the right to medical care as a personal non-property right.

The recipient has the right to confidentiality of information about his or her health status. This right is derived from the right to medical care and is listed in the Civil Code of Ukraine among the personal non-property rights that ensure the natural existence of an individual.

Transplantation relations cannot be carried out without the participation of entities that directly or indirectly provide transplantation of donor anatomical materials to the recipient. In general, transplantation activities are not intended to generate profit for the entities involved, although payment for transplantation services in accordance with the terms of the contract is not excluded.

A transplantation service agreement has the features of an adhesion agreement and is the basis for the rights and obligations of the parties. The provisions of the current legislation and standards (protocols) for the provision of medical care by means of transplantation are important for the formation of the content of the contractual legal relationship.

The legal status of a medical institution and other entities related to transplantation activities determines their civil liability for improper performance of their duties. These entities may be subject to both contractual and tort civil liability. Measures of civil liability include claims for damages, as well as compensation for property and moral damages. The nature of the offense, the depth and duration of

physical and mental suffering of the injured person, and the nature and type of personal non-property benefit should be taken into account.

The scientific novelty of the work lies in a comprehensive study, following the adoption in 2018 of the Law of Ukraine "On the Application of Transplantation of Anatomical Materials to Humans", of the problematic issues of regulating legal relations on transplantation, clarifying the legal status of the subjects of these relations, the legal regime of anatomical materials, and civil law forms of providing medical care for transplantation. In particular:

For the first time: the author considers the right to transplantation of anatomical materials as an independent personal non-property right of an individual. It is established that the realization of the right to medical care through transplantation is interrelated with the exercise of the right to donation. The Civil Code of Ukraine does not contain a definition of the object of a personal non-property right. The analysis of the legislation leads to the conclusion that the object of personal non-property rights is intangible goods. Transplantation activities cannot be carried out without anatomical materials (donor organs). The need for transplantation is caused by the exercise of personal non-property rights to health care and medical assistance. At the same time, it seems unreasonable to assume that an individual who receives anatomical material should not know the identity of the donor. Therefore, it is proposed to exclude the second paragraph of Part 3 of Article 290 of the Civil Code of Ukraine.

The author substantiates the position on the turnover of anatomical material which, based on the informed consent of the donor, is transplanted to the recipient and is a form of exercise of the non-property right to donation, and for the recipient - the non-property right to medical care. Within the framework of the non-property legal relationship on transplantation, the personal non-property rights of an individual to donation and medical care are exercised.

The author formulates a position on the legal regime of anatomical materials as a negotiable object of non-property legal relations in transplantation, within which the personal non-property right to donation and medical care is realized. The author concludes that the feature of inalienability of the personal non-property right to donation should be understood as the right of an individual to make a decision on

consent to removal of anatomical materials for the purpose of transplantation. It is established that the peculiarity of relations in the field of transplantation is that the recipient's personal non-property right does not correspond to the donor's civil obligation. Each of them exercises his/her personal non-property right on the basis of a unilateral transaction, provided that he/she has given informed consent to transplantation. No binding relationship arises between the donor and the recipient. The following features are characteristic of the object of a non-property legal relationship for the transplantation of anatomical materials: 1) ability to meet the recipient's needs for health restoration; 2) possibility of separation (detachment) from the donor's bodily substance; 3) suitability for transplantation; 4) objectively materialized form. The author defines the legal status of participants to transplantation legal relations. The author proposes to exclude from the circle of representatives authorized to give consent to transplantation of anatomical materials from a cadaveric donor the persons who are obliged to bury the deceased.

Improved: the definition of informed consent to donation and transplantation of anatomical materials, which is expressed in writing and is an action (transaction); understanding of the structure of non-property legal relations in transplantation, which consists of participants (donor, patient, medical institution and other entities, in cases established by law), object - anatomical materials, content - rights and obligations of the subjects of non-property legal relations in transplantation; legal forms of mediation of transplantation of anatomical materials from a donor to a recipient; provisions defining the legal status of medical institutions and other entities related to transplantation activities; procedure for granting consent to the posthumous use of anatomical materials of a donor-cadaver; provisions defining the peculiarities of the legal regime of intangible goods as objects of civil legal relations.

Were further developed: the concept of understanding of non-property benefits as objects of personal non-property rights; the principle of turnover of anatomical materials as objects of non-property legal relations in transplantation; signs of non-property legal relations in transplantation of anatomical materials: a) the right belongs to all individuals who need medical care through transplantation; b) the impossibility of monetary valuation of anatomical materials; c) the materialized form of donor

organs; d) the presumption of consent of the donor and recipient to transplantation; e) provisions on the scope of the donor's and recipient's capacity to exercise personal non-property rights; e) provisions regulating the institution of representation in the transplantation of anatomical materials; f) provisions that anatomical materials have no monetary value and cannot be the subject of contracts (transactions) that mediate commercial civil turnover; g) legal mechanism of contractual and tort civil liability of medical institutions and other entities related to transplantation activities.

The theoretical conclusions based on the results of the study made it possible to formulate specific proposals for improving the legal regulation of transplantation relations. The results of the dissertation research can be used in scientific and research activities in the field of analysis of personal non-property rights to donation, medical care through the provision of transplantation services. The materials of the dissertation research can be used in the preparation of teaching aids, textbooks, for conducting classes in the course "Civil Law of Ukraine" and "Medical Law of Ukraine", special course "Legal Regulation of Medical Services".

The analysis of the empirical material will contribute to the streamlining of law enforcement practice.

Keywords: personal non-property relations, anatomical materials, transplantation, civil legal identity of an individual, legal status of a donor, legal status of a recipient, transplantation entity, non-property legal relationship on transplantation, legal forms of transplantation, medical service, posthumous donation.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Зборівський Ю.-А.Я. Договірне регулювання відносин з трансплантації анатомічних матеріалів людині. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 201-203.
2. Зборівський Ю.-А. Я. Право на трансплантацію як особисте немайнове право. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 134-138.
3. Зборівський Ю.-А.Я. Цивільно-правова відповідальність у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людині. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 140-142.
4. Зборівський Ю.-А.Я. Поняття медичної послуги у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людині. *Юридичний бюлетень*. 2023. № 29. С. 46-51.
5. Зборівський Ю.-А.Я. Особливості немайнового правовідношення з трансплантації анатомічних матеріалів. *Право.UA*. 2023. № 2. С. 130-136.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Зборівський Ю.-А.Я. Правові презумпції у відносинах із застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XXVI звітної науково-практичної конференції (6–7 лютого 2020 року). Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2020. С. 145-146.
2. Зборівський Ю.-А.Я. Право на донорство як особисте немайнове право. *Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи* : матеріали XIX міжнародної студентсько-аспірантської наукової конференції (23-24 квітня 2020 року). Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2020. С. 94-96.

3. Зборівський Ю.-А.Я. Анатомічні матеріали людини як об'єкт цивільних правовідносин. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XXVII звітної науково-практичної конференції (5-6 лютого 2021 року). Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2021. С. 151-153.
4. Зборівський Ю.-А.Я. Особливості цивільно-правової відповідальності у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XXVIII звітної науково-практичної конференції (3-4 лютого 2022 року). Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2022. С. 133-135.
5. Зборівський Ю.-А.Я. Договір як джерело регулювання відносин у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XXIX звітної науково-практичної конференції (2-3 лютого 2023 року). Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2023. С. 162-164.
6. Зборівський Ю.-А.Я. Особливості реалізації особистого немайнового права на донорство. *Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи* : матеріали XXII міжнародної студентсько-аспірантської наукової конференції (28 квітня 2023 року). Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2023. С. 58-60.